

Dôvodová správa

Všeobecná časť

Návrhom nariadenia vlády Slovenskej republiky, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 356/2006 Z. z. o ochrane zdravia zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom pri práci v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh nariadenia vlády“) sa do právneho poriadku Slovenskej republiky preberajú dve smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ), a to smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/130 zo 16. januára 2019, ktorou sa mení smernica 2004/37/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénom alebo mutagénom pri práci (ďalej len „smernica (EÚ) 2019/130“) a smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/983 z 5. júna 2019, ktorou sa mení smernica 2004/37/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénom alebo mutagénom pri práci (ďalej len „smernica (EÚ) 2019/983“). Uvedenými smernicami sa sprísňujú maximálne hodnoty vystavenia vybraným karcinogénnym faktorom pri práci (ďalej len „karcinogény“) a rozširuje sa zoznam látok, zmesí a pracovných procesov s rizikom chemickej karcinogenity.

V Slovenskej republike sa v záujme ochrany zdravia zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou karcinogénom a mutagénom pri práci uplatňujú ustanovenia nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 356/2006 Z. z., ktoré je plne harmonizované so smernicou 2004/37/ES Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2004 o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom karcinogénov alebo mutagénov pri práci (šiesta samostatná smernica v zmysle článku 16 ods. 1 smernice Rady 89/391/EHS) (kodifikované znenie) v platnom znení. Jedným z najdôležitejších opatrení na ochranu zdravia je, že expozícii karcinogénom a mutagénom sa má zabrániť ich nahradením menej škodlivými chemickými faktormi; ak sa to nedá dosiahnuť, výroba a používanie karcinogénov a mutagénov sa má vykonávať v uzavretom systéme. Ak ani to nie je technicky možné, zamestnávateľ je povinný znížiť expozíciu zamestnancov na najnižšiu technicky dosiahnuteľnú úroveň a na ochranu zdravia zamestnancov zabezpečiť všetky dostupné ochranné a preventívne opatrenia.

Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 356/2006 Z. z. sú v súčasnosti v Slovenskej republike určené technické smerné hodnoty na limitovanie expozície celkom pre 37 karcinogénov a mutagénov (v prílohe č. 2) a v zozname látok, zmesí a pracovných procesov s rizikom chemickej karcinogenity je uvedených sedem pracovných činností (v prílohe č. 1).

V Slovenskej republike je ročne exponovaných nadlimitným hodnotám karcinogénov a mutagénov pri práci asi 5,5 až 6 tisíc zamestnancov. K 31. decembru 2019 bolo evidovaných 5850 zamestnancov exponovaných chemickým karcinogénom a mutagénom, ktorí vykonávajú prácu zaradenú do kategórie 3 a 4 (riziková práca); z tohto počtu je asi 500 zamestnancov exponovaných karcinogénom, ktoré sú predmetom návrhu nariadenia vlády. Vplyv sprísnených technických smerných hodnôt u ôsmich karcinogénov v návrhu nariadenia vlády na zmeny počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce nie je možné v súčasnosti kvantifikovať; predpokladá sa ich mierne navýšenie.

V súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 boli do prílohy č. 1 návrhu nariadenia vlády, ktorá obsahuje zoznam látok, zmesí a pracovných procesov s rizikom chemickej karcinogenity, doplnené na základe dôkazov o ich karcinogenite dve pracovné činnosti, a to práca, pri ktorej dochádza k expozícii cez kožu minerálnym olejom, ktoré boli predtým použité v motoroch

s vnútorným spaľovaním na mazanie a chladenie pohyblivých častí vo vnútri motora a práca, pri ktorej dochádza k expozícii výfukovým emisiám zo vznetrových naftových motorov.

V prílohe č. 2 návrhu nariadenia vlády sa v súlade so smernicami revidujú technické smerné hodnoty pre osem karcinogénov v pracovnom ovzduší, ktoré v súčasnosti už sú súčasťou nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 356/2006 Z. z. (arzén a jeho anorganické zlúčeniny; berýlium a jeho anorganické zlúčeniny; etyléndichlorid; epichlórhydrín; kadmium a jeho anorganické zlúčeniny; 4,4'-metylénbis (2-chlóranilín); 4,4'-metyléndianilín; trichlóretén). Všetky revidované technické smerné hodnoty majú klesajúcu tendenciu (sú prísnejšie), čím je v súlade s európskym cieľom zabezpečená lepšia ochrana zdravia zamestnancov pri práci s karcinogénmi. U dvoch karcinogénov (berýlium a jeho anorganické zlúčeniny, kadmium a jeho anorganické zlúčeniny) sa v súlade so smernicou (EÚ) 2019/983 zavádzajú pre ich technické smerné hodnoty prechodné obdobia.

Smernica (EÚ) 2019/983 umožňuje zaviesť prechodné obdobie aj pre formaldehyd, ktorý sa používa pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti a pri poskytovaní pohrebných služieb na účel balzamovania. Vzhľadom na skutočnosť, že v legislatíve Slovenskej republiky (v prílohe č. 1 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 355/2006 Z. z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou chemickým faktorom pri práci v znení neskorších predpisov) je už dlhodobo od roku 2006 zavedený najvyšší prípustný expozičný limit pre formaldehyd v súlade s limitnou hodnotou v smernici (EÚ) 2019/983, v Slovenskej republike sa pre technickú smernú hodnotu formaldehydu nebude uplatňovať prechodné obdobie.

Do prílohy č. 2 návrhu nariadenia vlády boli doplnené v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 na základe dôkazov o ich karcinogenite výfukové emisie zo vznetrových naftových motorov. Pre tieto výfukové emisie sa zavádza nová technická smerná hodnota, ktorá doteraz nebola v legislatíve Slovenskej republiky zavedená. Z dôvodu, že v niektorých odvetviach je splnenie tejto novej technickej smernej hodnoty pre výfukové emisie zo vznetrových naftových motorov v krátkom čase ťažko dosiahnuteľné, návrhom nariadenia vlády sa v súlade so smernicou uvádza dátum začatia uplatňovania tejto technickej smernej hodnoty, a to od 21. februára 2023. Pri podzemnej ťažbe a výstavbe tunelov sa technická smerná hodnota pre výfukové emisie zo vznetrových naftových motorov začne uplatňovať až od 21. februára 2026.

Okrem toho do prílohy č. 2 návrhu nariadenia vlády v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 na základe dôkazov o ich karcinogenite a identifikovaného možného prieniku cez kožu, boli doplnené zmesi polycyklických aromatických uhl'ovodíkov, ktoré sú karcinogénmi, osobitne tie, ktoré obsahujú benzo(a)pyrén a boli doplnené aj minerálne oleje, ktoré boli predtým použité v motoroch s vnútorným spaľovaním na mazanie a chladenie pohyblivých častí vo vnútri motora.

Návrh nariadenia vlády je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, nálezmi Ústavného súdu Slovenskej republiky, s inými zákonmi a medzinárodnými zmluvami a medzinárodnými dokumentami, ktorými je Slovenská republika viazaná a s právom Európskej únie.

Predložený návrh nariadenia vlády nemá vplyv na rozpočet verejnej správy, vplyv na životné prostredie, vplyv na informatizáciu spoločnosti, vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu ani vplyv na služby verejnej správy pre občana. Predpokladá sa pozitívny aj negatívny vplyv na podnikateľské prostredie, pozitívne sociálne vplyvy.

Osobitná časť

K čl. I

K bodu 1

Z ustanovenia sa vypúšťa veta, ktorá sa týka posudkovej činnosti orgánov verejného zdravotníctva pri schvaľovaní prevádzkových poriadkov pri činnostiach spojených s používaním karcinogénnych a mutagénnych faktorov. Je to zosúladenie znenia návrhu nariadenia vlády so zmenami vyplývajúcimi zo zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 198/2020 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 21. júla 2020 a ktorým sa zmenila posudková činnosť orgánov verejného zdravotníctva pri schvaľovaní prevádzkových poriadkov z hľadiska ochrany a podpory zdravia zamestnancov. Táto legislatívna zmena v zákone č. 355/2007 Z. z. je súčasťou opatrení na zlepšenie podnikateľského prostredia upravených zákonom č. 198/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia zasiahnutým opatreniami na zamedzenie šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19.

Pri činnostiach spojených s používaním karcinogénnych a mutagénnych faktorov zostáva naďalej povinnosťou zamestnávateľov vrátane zamestnávateľov v zdravotníckych zariadeniach, v ktorých sa používajú cytostatiká na liečebné účely, vypracovať prevádzkový poriadok pre pracovné činnosti s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom, ktorého súčasťou sú najmä opatrenia na ochranu zdravia zamestnancov.

Povinnosť vypracovať prevádzkový poriadok pre pracovné činnosti s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom vyplýva zamestnávateľovi z § 30 ods. 1 písm. i) zákona č. 355/2007 Z. z. a z osobitného predpisu, ktorým je nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 355/2006 Z. z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou chemickým faktorom pri práci v znení neskorších predpisov (§ 1 ods. 2 a § 11 nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 355/2006 Z. z.).

Prevádzkový poriadok pre pracovné činnosti s expozíciou karcinogénnym a mutagénnym faktorom vrátane cytostatík, ktoré sa používajú na liečebné účely, zamestnávateľia predložia príslušnému orgánu verejného zdravotníctva pri výkone štátneho zdravotného dozoru na pracovisku. Uvedenou legislatívno-technickou úpravou nedôjde k zníženiu ochrany zdravia zamestnancov pri práci.

K bodom 2 a 3

Legislatívno-technické úpravy k technickým smerným hodnotám plynov, pár a aerosólov s karcinogénnymi a mutagénnymi účinkami v pracovnom ovzduší, ktoré majú ustanovené prechodné obdobie od 1. mája 2019 do 17. januára 2025 a od 1. mája 2019 do 17. januára 2023, ktoré sú uvedené v prílohe č. 2 tabuľke č. 2 z dôvodu zmeny odkazov na vysvetlivky v novom znení prílohy č. 2.

K bodu 4

Legislatívno-technické úpravy k technickým smerným hodnotám plynov, pár a aerosólov s karcinogénnymi a mutagénnymi účinkami v pracovnom ovzduší, ktoré majú ustanovené prechodné obdobie od 1. mája 2019 do 17. januára 2025 a od 1. mája 2019 do 17.

januára 2023, ktoré sú uvedené v prílohe č. 2 tabuľke č. 2 z dôvodu zmeny odkazov na vysvetlivky v novom znení prílohy č. 2.

U karcinogénov berýlium a jeho anorganické zlúčeniny, kadmium a jeho anorganické zlúčeniny a arzén a jeho anorganické zlúčeniny a kyselina arzeničná a jej soli sa v súlade so smernicou (EÚ) 2019/983 zavádzajú pre ich technické smerné hodnoty prechodné obdobia z dôvodu, že dodržanie prísnejších technických smerných hodnôt je v krátkom čase ťažko dosiahnuteľné.

Pre berýlium a jeho anorganické zlúčeniny sa zavádza prechodné obdobie do 11. júla 2026, počas ktorého sa bude uplatňovať technická smerná hodnota $0,0006 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$, ktorá je niekoľkonásobne prísnejšia ako je technická smerná hodnota uplatňovaná v legislatíve Slovenskej republiky v súčasnosti ($0,005 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$ pre spracovanie kovov a zliatin berýlia a $0,002 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$ pre ostatné práce spojené s expozíciou berýliu a jeho zlúčeninám). Po uplynutí prechodného obdobia, t. j. od 12. júla 2026, bude pre berýlium a jeho anorganické zlúčeniny platiť ešte prísnejšia technická smerná hodnota, a to $0,0002 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$.

Pre kadmium a jeho anorganické zlúčeniny sa zavádza prechodné obdobie do 11. júla 2027, počas ktorého sa bude uplatňovať technická smerná hodnota $0,004 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$, ktorá je niekoľkonásobne prísnejšia ako je technická smerná hodnota uplatňovaná v legislatíve Slovenskej republiky v súčasnosti ($0,03 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$ pri výrobe batérií, pri tepelnej extrakcii zinku, olova a medi, pri zváraní zliatin kadmia a $0,15 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$ pre ostatné práce spojené s expozíciou kadmium a jeho zlúčeninám). Po uplynutí prechodného obdobia, t. j. od 12. júla 2027, bude pre kadmium a jeho anorganické zlúčeniny platiť ešte prísnejšia technická smerná hodnota, a to $0,001 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$.

Prechodné obdobie pre kadmium a jeho anorganické zlúčeniny môže zamestnávateľ využiť len vtedy, ak sa u zamestnancov vykonáva aj biologické monitorovanie expozície kadmium, pri ktorom sa sleduje koncentrácia kadmia v moči, pričom nepresiahne biologickú medznú hodnotu $0,002 \text{ mg kadmia} \cdot \text{g}^{-1}$ kreatinínu v moči.

Ak zamestnávateľ u zamestnancov nevykonáva biologické monitorovanie expozície kadmium (v biologickom materiáli), nemôže využiť prechodné obdobie; vtedy pre kadmium a jeho anorganické zlúčeniny platí prísnejšia technická smerná hodnota, a to $0,001 \text{ mg} \cdot \text{m}^{-3}$.

Pre arzén a jeho anorganické zlúčeniny a pre kyselinu arzeničnú a jej soli sa pri tavení medi začne uplatňovať technická smerná hodnota od 11. júla 2023 z dôvodu, že splnenie tejto technickej smernej hodnoty je v krátkom čase ťažko dosiahnuteľné.

Pre výfukové emisie zo vznetrových naftových motorov sa v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 začne uplatňovať technická smerná hodnota od 21. februára 2023. Pri podzemnej ťažbe a výstavbe tunelov sa začne uplatňovať technická smerná hodnota od 21. februára 2026. Dôvodom je, že v niektorých odvetviach je splnenie tejto technickej smernej hodnoty v krátkom čase ťažko dosiahnuteľné.

K bodu 5

Do zoznamu látok, zmesí a pracovných procesov s rizikom chemickej karcinogenity v prílohe č. 1 návrhu nariadenia vlády sa v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 dopĺňajú na základe dôkazov o ich karcinogenite dve pracovné činnosti, a to práca, pri ktorej dochádza k expozícii cez kožu účinkom minerálnych olejov, ktoré boli predtým použité v motoroch

s vnútorným spaľovaním na mazanie a chladenie pohyblivých častí vo vnútri motora a práca, pri ktorej dochádza k expozícii výfukovým emisiám zo vznetrových naftových motorov.

K bodu 6

V prílohe č. 2 sa návrhom nariadenia vlády revidujú technické smerné hodnoty pre osem karcinogénov v pracovnom ovzduší, ktoré v súčasnosti už sú súčasťou prílohy č. 2 k nariadeniu vlády Slovenskej republiky č. 356/2006 Z. z. Technické smerné hodnoty sa revidujú u karcinogénov označených poradovými číslami 3, 9, 16, 20, 28, 29, 30 a 37, a to pre arzén a jeho anorganické zlúčeniny; berýlium a jeho anorganické zlúčeniny; etyléndichlorid; epichlórhydrín; kadmium a jeho anorganické zlúčeniny; 4,4'-metylénbis (2-chlóranilín); 4,4'-metyléndianilín; trichlóretén; všetky revidované technické smerné hodnoty majú klesajúcu tendenciu (technické smerné hodnoty sa sprísňujú).

Revidovaná technická smerná hodnota pre arzén a jeho anorganické zlúčeniny a pre kyselinu arzeničnú a jej soli sa pri tavení medi uplatňuje v súlade so smernicou (EÚ) 2019/983 až od 11. júla 2023.

Do prílohy č. 2 bol doplnený formaldehyd (poradové číslo 24), pre ktorý sa uplatňuje technická smerná hodnota (pre 8-hodinovú expozíciu a pre krátkodobú expozíciu), ktorá je v legislatíve Slovenskej republiky upravená už dávnejšie ako najvyššie prípustný expozičný limit pre formaldehyd v prílohe č. 1 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 355/2006 Z. z. o ochrane zamestnancov pred rizikami súvisiacimi s expozíciou chemickým faktorom pri práci v znení neskorších predpisov. Najvyššie prípustný expozičný limit pre formaldehyd v Slovenskej republike je v súlade s limitnou hodnotou pre formaldehyd v smernici (EÚ) 2019/983 od r. 2006. Z tohto dôvodu sa v Slovenskej republike nebude uplatňovať pre technickú smernú hodnotu formaldehydu, ktorý sa používa pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti a pri poskytovaní pohrebných služieb na účel balzamovania, prechodné obdobie.

Do prílohy č. 2 návrhu nariadenia vlády boli doplnené v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 na základe dôkazov o ich karcinogenite výfukové emisie zo vznetrových naftových motorov s novou technickou smernou hodnotou, ktorá sa meria ako elementárny uhlík. Z dôvodu, že v niektorých odvetviach je splnenie tejto technickej smernej hodnoty v krátkom čase ťažko dosiahnuteľné, návrhom nariadenia vlády sa v súlade so smernicou začne uplatňovať nová technická smerná hodnota až od 21. februára 2023. Pri podzemnej ťažbe a výstavbe tunelov sa táto technická smerná hodnota začne uplatňovať od 21. februára 2026.

Práca, pri ktorej dochádza k expozícii výfukovým emisiám zo vznetrových naftových motorov, bola doplnená aj do zoznamu látok, zmesí a pracovných procesov s rizikom chemickej karcinogenity v prílohe č. 1 návrhu nariadenia vlády.

Do prílohy č. 2 návrhu nariadenia vlády boli doplnené v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 na základe dôkazov o ich karcinogenite a identifikovaného možného prieniku cez kožu zmesi polycyklických aromatických uhl'ovodíkov, ktoré sú karcinogénmi, osobitne tie, ktoré obsahujú benzo(a)pyrén. Expozícia týmto zmesiam môže nastať pri práci, pri ktorej dochádza okrem iného k procesom horenia, ako napríklad z výfukových plynov spaľovacích motorov, a k procesom spaľovania pri vysokej teplote.

Do prílohy č. 2 návrhu nariadenia vlády boli doplnené v súlade so smernicou (EÚ) 2019/130 na základe dôkazov o ich karcinogenite a identifikovaného možného prieniku cez

kožu aj minerálne oleje, ktoré boli predtým použité v motoroch s vnútorným spaľovaním na mazanie a chladenie pohyblivých častí vo vnútri motora.

Práca s minerálnymi olejmi, ktoré boli predtým použité v motoroch s vnútorným spaľovaním na mazanie a chladenie pohyblivých častí vo vnútri motora bola doplnená aj do zoznamu látok, zmesí a pracovných procesov s rizikom chemickej karcinogenity v prílohe č. 1 návrhu nariadenia vlády.

Na obmedzenie expozície cez kožu pri práci s uvedenými minerálnymi olejmi je možné použiť účinné osobné ochranné pracovné prostriedky, ktoré chránia ruky (ochranné pracovné rukavice), ako aj postupy súvisiace s odstránením a zabezpečením očistenia kontaminovaného pracovného odevu.

K bodu 7

Doplnenie citácie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/37/ES podľa Vestníka EÚ.

K bodu 8

Do prílohy č. 5, ktorú tvorí zoznam právne záväzných aktov Európskej únie prebratých do nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 356/2006 Z. z., sa dopĺňajú dve smernice (EÚ), a to smernica (EÚ) 2019/130 a smernica (EÚ) 2019/983.

K čl. II

Navrhuje sa dátum nadobudnutia účinnosti nariadenia vlády dňom 1. októbra 2020, štyri mesiace pred dátumom transpozície smernice (EÚ) 2019/130 a deväť mesiacov pred dátumom transpozície smernice (EÚ) 2019/983, čím je zabezpečený časový priestor pre notifikáciu, ako aj efektívny legislatívny proces (transponovaním oboch smerníc súčasne).